Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Тюрлеминская средняя общеобразовательная школа»
Козловского района Чувашской Республики

Одобрено на заседании педагогического совета « 28 » августа 2020 года Протокол от 28.08.2020 № 1	Согласовано Заместитель директора _______ Дмитриева И.Н. « 28 » августа 2020 года	Утверждаю Директор школы _______ Арзамасова М.А. « 1 » сентября 2020 года Приказ № 187-у от « 1 » сентября 2020 года

Дополнительная общеразвивающая программа социально-гуманитарной направленности «Школа будущего первоклассника»

Модуль «Чăвашла илемлĕ калаçар»

Анилиной Ираиды Алексеевны, учителя первой квалификационной категории

ст. Тюрлема, 2020 г

Ăнлантару çырăвĕ.

Хальхи вăхăтра ачасене шкула хатĕрлесси – чылай çивĕч ыйту. Чăваш Республикинчи нумай ялта ача сачĕсем ĕçлемеççĕ: çавна пула ачасем шкула çителĕклĕ хатĕрленмесĕр пыраççĕ. Ку вăл вĕсен пĕтĕмĕшле: ăс – тăн: пуплев аталанăвĕнче те палăрать. Хăш – пĕр чухне ачасем кăмăл тĕлĕшĕнчен илсен те шкулта вĕренме хатĕрленсе çитеймен. Çавăнпа малтанхи тапхăрта ачасен: педагогсен: ашшĕ – амăшĕ умне нумай кĕтмен йывăрлăх тухса тăрать.

Шкулта вĕренме ятарласа хатĕрлемен ачасен тавракурăмĕ ансăр. Вĕсем çак ўсĕмре пĕлмелли чылай япала çинчен илтмен те. Пуплевĕ те вĕсен çителĕклĕ аталанман: сăмах йышĕнче кил терĕшре пĕр – пĕринпе: аслисемпе хутшăнма кирлĕ сăмахсем кăна тĕл пулаççĕ.Ачасен пуплевĕнче чылай чухне кăлтăксем те палăраççĕ сасăсене тĕрĕс калаймаççĕ: пăтраштараççĕ: ылмаштараççĕ: пуплев хăвăртлăхне: сасă вăйне: çўллĕшне кирлĕ пек тытса пыма пултараймаççĕ.

Вулама вĕрентнĕ чухне таянмалли хăнăхусем те çук – пуплеве: сăмахăн сасă тытăмне тишкересси – йĕркеленмен. Çавăн пек ачасен аллисем вак хусканусем тума хатĕрленсе çитейменни те çырма вĕрентнĕ чухне пысăк чăрмав кўрет.

Ку ĕç программине Т.В. Артемьевăпа А.В.Рыбаковăн «Шкула хатĕрленетпĕр» (меслет сĕнĕвĕсем) вĕрентў пособине тĕпе хурса хатĕрленĕ.

«Чăвашла илемлĕ калаçар» модулĕн **тĕп тĕллевĕ** хатĕрлев ушкăнĕнчи ачасене пуплевпе ăс – хакăла аталантарнă май вулама - çырма вĕрентме хатĕрлесси.

<u>Задачисем</u>

1.Литература пуплевне çнланмаĔ сасçсенеĔ сçмахсене литература чўлхинчи пек калама вўрентессиĔ ачасен пуплевне пур енлўн аталантарассиĕ
2.Ансат çнлавсене уăçмлаттарассиĔ терминсемпе (пуплевĔ текстĔ предложениĔ сçмахĔ сыпçкĔ уăç сасçĔ хупç сасç) паллаштарассиĔ вўсемпе усç курма хçнçхтарассиĕ
3. Търў йўрĔ ăекўлĔ авçнчçк чалçш йўрĔ ăурмаункçĔ ункçĔ икў вўăлў ăекўлĔ хупç ăекўлĔ йçлçллç търў йўрĔ йçлçллç ăекўлсемпе   паллашассиĔ вўсене мўнле ăырмаллин йўркине пўлессиĔ ăырассиĕ

Предметăн вĕрентў планĕнчи вырăнĕ

«Чăвашла илемлĕ калаçар» программăна тĕпе хурса 10 занятиирттерме палăртнă.

Пуплеве аталантарасси: вулама - çырма вĕренме хатĕрлесси пĕр занятирех пулса иртет. Занятисен тăршшĕ - 30 минут.

Шкул çумĕнчи хатĕрлев ушкăнĕнчи ачасен вĕрентў пайĕсем

Пуплеве аталантарасси.

Ачасен пуплевне аталантарасси кулленхи пурнăçра вĕсен пур ĕç - хĕлĕнче те пулса пымалла. Çапах та тĕп вырăнта – пуплеве ятарлă занятисенче аталантарасси.

Ачасене аслисемпе: пĕр-пĕринпе хутшăнма вĕрентесси тĕрлĕ ăслай- хăнăху йĕркелессипе çыхăннă% чи малтан итлев тата калу хăнăхăвĕсене йĕркелессипе. Çак тĕллевпе хатĕрлев ушкăнĕнчи ачасем валли ятарлă электронла пособи калăпланă.(Т. Г.Чашкова: В.М. Путеров: М.М. Леонтьева Эпир туслă пурăнатпăр: шкул еннелле çул тытатпăр). Унти материал шăпах ачасене итлев: калу хăнăхăвĕсене ăнăçлă харпăрлама пулăшать.

Сасă культурине аталантарасси.

Сăмахăн сасă тытăмĕ. Чăваш чĕлхинчи пур сасăсене те уйрăм тата пуплевре калама вĕрентесси. «Сасă» ăнлава уçăмласси. Сасăсен пахалăхĕ% уçă тата хупă сасăсем. Сасă аппаратне аталантарасси.
Ĕçре хăвăрт тата таса63 каларăшсемпе: пĕчĕк сăвăсемпе: дидактика хăнăхтарĕвĕсемпе: вăййсемпе анлă усă курасси.

Сăмах йышне пуянлатасси.

«Сăмах» ăнлава уçăмласси. Çĕнĕ сăмахсемпе паллашасси. Пĕлекен сăмахсен пĕлтерĕшне ăнланнине тарăнлатасси.
Ĕçре тупмалли юмахсемпе: ваттисен сăмахĕсемпе анлăн усă курасси.

Пуплеве грамматика тĕлĕшĕнчен йĕркелесси.

Тĕрлĕ грамматика формисене йĕркелеме: вĕсемпе пуплевре усă курма вĕренесси.

Сăмах пулăвĕ. «Предложени» ăнлав. Предложени сăмахсенчен тăни. Предложени пуçламăшĕ: вĕçĕ.

Чăваш чĕлхинче сăмахсен предложенире çирĕп йĕрке пуррине ăнланасси. Ăна пуплевре тытса пыма вĕренсе пырасси.

Çыхăнуллă калу пуплевне аталантарасси.

Ку тĕллев пуплеве аталантарас ĕçĕн ытти енĕсемпе (сасă культурине аталантарасси: сăмах йышне пуянлатасси: пуплеве грамматика тĕлĕшĕнчен йĕркелесси) тачă çыхăннă. Хутшăну пуплевĕ (диалог). Майĕпен хутшăнма вĕрентесси.
Ĕçре çак мелсемпе тата меслетсемпе анлă усă курмалла% тĕрлĕ жанрлă илемлĕ хайлавсене итлесси: курни – илтни çинчен каласа парасси: ӳкерчĕксем тăрăх ăславлă каласа парасси.

Вулама вĕренме хатĕрлесси.

Вулама вĕренме хатĕрлесси. «Калав»: «предложени»: «сăмах»: «сыпăк»: «сасă» ăнлавсем. Уçă тата хупă сасăсем: вĕсен уйрăмлăхĕ. Тишкерӳ - пĕтĕçтерӳ ĕçне хăнăхасси. Предложение сăмахсем: сăмахсене сыпăксем: сыпăксене сасăсем çине пайлама вĕренесси% предложенири сăмахсен: сăмахри сасăсен шутне: йĕркине палăртасси. /керчĕк тăрăх 3-4 предложени йĕркелесси.
 Ĕçре: фишкăсемпе усă курмалла.

<u>Çырма вĕренме хатĕрлесси.</u>

 Тĕрĕс курма: япаласен уçлăхри вырăнне палăртма: тавралăх енĕсене (сылтăм: сулахай: çӳл: аял) уйăрма хăнăхасси.
 Çырăвăн ансат правилисемпе паллашасси: сулахайран сылтăмалла: çултен аялалла: элементсен çуллӳшне пĕр тан тытса пырса: хушшине пĕр пек хăварса çырассиĕ
/лкесене палласа илессиЁ пӳр-пӳринчен уйçрассиĕ Чçваш алфавитӳнчи сас паллисен 9 пайӳпе (търӳ йӳрЁ ăекӳлЁ авçнчçк чалçш йӳрЁ ăурмаункçЁ ункçЁ икӳ вӳăлӳ ăекӳлЁ хупç ăекӳлЁйçлçллç търӳ йӳрЁ йçлçллç ăекӳл) паллашассиЁ вӳсене мӳнле ăырмаллин йӳркине пӳлессиЁ ăырассиĕ

Кĕтекен результатсем

<u>Харпçр хçйлӳхӳн результачӳсем:</u>

- шкула каясЁ шкулта вӳренес туйçм ăурални;
-тçван ялçнЁ тçван килӳнЁ ăемьен пурнçăри вырçнне çнкарни;
- кун йӳрки улшçнниинеЁ çна пурнçăламаллине çнланни;
-вӳренъ ӳă-хӳлне майпен хçнçхни;
-пурин те пӳрле калаăмалла марринеЁ пӳрин хыăăçн тепри калаăçва хутшçнмаллине çнланни;
-пӳр-пӳрне тимлесе калаăмаллинеЁ пӳлнине пӳр-пӳрне пълмесӳр каламаллине пӳлни;
-ушкçнри ачасене хисеплениĕ

<u>Предметçн пӳрлӳхлӳ результачӳсем</u>

Пӳлълӳх результачӳсем:
- кашни сçмахçн хçйӳн пӳлтерӳшӳЁ пӳлтерӳшне кура вӳсене ушкçнламаЁ ытлашшине тупма пулнине тавăçрни;
- япаласене сçнамаЁ ушкçнлама пӳлни;
- япаласен тӳп паллисене курни: тӳсЁ капçшЁ калçпçш;
- япаласен пӳр пеклӳхӳсемпе уйрçмлçхӳсене палçртни;
- предложениЁ сçмах схемисене тума пултарни;
-япалана пӳтӳмӳшле курма пултарниЁ унçн пайӳсене палçртма хçнçхни;
- йӳри-тавралçх енӳсене пӳлни: сылтçмЁ сулахайЁ аялЁ ăълЁ хыăЁ умЁ малЁ кайĕ

Йўркелъ результачўсем:
-харпçр хçйўнĔ юлташўн ўăне хакламаĔ йçнçшўсене курмаĔ тунç йçнçшсене търлетсе пыма вўренни;
- мўн вўренниĔ мўн туни ăинчен каласа пама пўлни;
- ăыру ўăўн йўркине пўлни;
- япалаĔ ъкерчўк тçрçх мўнле йўркепе каламаллине ас туни;
- мўн вўреннине хаклама пўлниĕ

Хутшçну результачўсем:
- учительĔ юлташўсем каланине итлеме вўренни;
- калаăçва хутшçнмаĔ ăыхçнуллçĔ çнланмалла каласа пама пултарни;
- харпçр хçй шухçшне ыттисене çнланмалла калама тçрçшни;
- юлташпаĔ ушкçнпа ўăлеме пулнине пўлни;
- пулçшу ыйтмаĔ ыттисене пулçшма юранине пўлни;
- иккўн калаăу йўркелеме май пуррине пўлни;
- ъкерчўк тçрçх 3-4 предложенирен тçракан калав йўркелениĕ

Предмет пўлўвўсем:

-пулас шкул ачин кун йўркине пўлни;
- «Эпĕ – пулас шкул ачи»: « Манăн çемье»: « Манăн Тăван çĕр – шыв»: « Ĕç - хĕл»: « Вăрманта»: «Юмах тĕнчинче»: « Хула тата ял»: «Уçлăх енĕсем»: « Çулталăк вăхăчĕсем»: « Чăваш вăййисем» темçсемпе панç сçмах йышне çса хывасси;
- сçмахри сыпçксенеĔ сыпçкри сасçсене уйçрмаĔ вўсене тўрўс калама пўлни;
- «калав»Ĕ «предложени»Ĕ «сçмах»Ĕ «хупç сасç»Ĕ «уăç сасç» терминсене çнланниĔ вўсемпе майўпен пуплев тишкерўвўнче усç курни;
- ăырнç чухне тўрўс ларниĔ ăыру хатўрўсемпе кирлў пек усç курни;
- ăыру тетрачўн страницисенче ўă йўркинеĔ унçн варринеĔ хушма йўре курайни;
- ăырнç чухнехи ал хусканçвўсене (ăълтен аялаллаĔ аялтан ăълеллеĔ сулахайран сылтçмаллаĔ сылтçмран сулахаялла) пўлниĔ пурнçăлани;
- ўлкесене палласа илниĔ уйçрниĔ вўсене ăырма пўлниĕ

Усç курмалли материал:

1.Т.В. Артемьева А.В.Рыбакова «Шкула хатўрленетпўрĔ меслет сўнўвўсем – Шупашкар: Чçваш Республикин вўренъ институчўн издательствиĔ 2008ĕ

2.Н.Н.Чернова ЭĕСĕАтласкинаĔ СĕПĕЗахарова «Пўчўккисен азбуки» - Шупашкар:Чçваш кўнеке издательстви: 2011ĕ

3.Ăçлкуăĕ Родник: хрестоматияĕ-Чебоксары: Чувашский республиканский институт образованияĔ 2006ĕ

4.Т.Г.Чашкова ВĕМĕПутеровĔ МĕМĕЛеонтьева «Эпир туслç пурçнатпçрĔ шкул еннелле ăул тытатпçр» электронла пособиĕ

5.Т.Артемьева. ГĕФĕТрофимов «Пўчўккисен кўнеки: Хрестомати- Шупашкар: Чçваш кўнеке издательствиĔ 2006ĕ

6.НĕНĕЧерноваĔ ВĕИĕИгнатьеваĔ ЗĕСĕАнтонова «Ъкеретпўр теĔ сçрлатпçр та»Ĕ Шупашкар: Чçваш кўнеке издательствиĔ 2006ĕ

«Чăвашла илемлĕ калаçар» занятисен тематика планĕ

№	Тема	Ачасен ĕçĕ – хĕлĕ	Вăхăчĕ
1.	Эпĕ – пулас шкул ачи. Пуплев тишкерĕвĕ.	Пĕр – пĕринпе паллашасси* хăйсем çинчен каласа парасси* пулас шкул ачин вĕренӳ хатĕрĕсене ӳкересси* çырăва хатĕрлесси - штрихласси% горизонтальлĕ тата вертикальлĕ йĕрсем	
2.	Манăн çемье. Калав.	Çемьери çынсене палăртасси* калаври предложенисене уйăрасси* пĕчĕк предложенисем йĕркелесси* çемье çинчен сăвă вĕренесси* çырăва хатĕрлесси - штрихласси% горизонтальлĕ тата вертикальлĕ йĕрсем	
3.	Манăн Тăван çĕр – шыв. Предложени.	Пĕчĕк предложенисем йĕркелесси* чăваш гимне итлесси* чăваш тĕррин элеменчĕсене ӳкересси* çырăва хатĕрлесси - тӳрĕ йĕр тата чалăш йĕр	
4.	Ĕç - хĕл. Сăмах	Хусканусене сăмахпа каласси* сăмахсемпе ĕçлесси* пĕчĕк сăвă вĕренесси* çырăва хатĕрлесси - çекĕл: икĕ вĕçлĕ çекĕл.	
5.	Вăрманта. Сыпăк	Вăрман пурнăçĕпе паллашасси* тупмалли юмахсемпе ĕçлесси*	

		сăмахсене сыпăксем çине пайласси* çырăва хатĕрлесси - авăнчăк чалăш йĕр: йăлăллă çекĕл	
6.	Юмах тĕнчинче. Сăвă: калав: юмах.	Юмаха выляса пăхасси* тĕп сăнарсен ÿкерчĕкĕсене сăрласси	
7.	Хула тата ял. Сасă.	Хула тата ял пурнăçне тишкересси* кирлĕ сасса уйăрса илме вĕренесси* хăвăрт тата таса каларăшсемпе ĕçлесси* çырăва хатĕрлесси - йăлăллă тÿрĕ йĕр: хупă çекĕл	
8.	Уçлăх енĕсем. Уçă тата хупă сасăсем.	Уçлăх енĕсене палăртма вĕренесси* уçă тата хупă сасăсене уйăрса илесси* çырăва хатĕрлесси - çурма ункă: ункă	
9.	Çулталăк вăхăчĕсем. Сасă тата сас палли.	Çулталăк вăхăчĕсене сăнласси* пĕчĕк предложенисем йĕркелесси* сасăсемпе сас паллисен уйрăмлăхне тишкересси* çырăва хатĕрлесси - пысăк тÿрĕ йĕр: çекĕл	
10	Чăваш вăййисем.	Вăйă йĕркине вĕренесси: вылясси. Мĕн вĕреннине пĕтĕмлетни.	